

UNCITRAL ARBITRAŽNA PRAVILA

(izmenjena i dopunjena 2010. godine)

Dio I

UVODNA PRAVILA

Oblast primene*

Član 1

1. Ako su se stranke sporazumele da međusobne sporove koji proisteknu iz određenog pravnog odnosa, bilo ugovornog bilo vanugovornog, povere na rešavanje arbitraži prema arbitražnim pravilima UNCITRAL-a, ti sporovi se rešavaju u skladu sa ovim Pravilima uz eventualne izmene o kojima se stranke budu sporazumele.
2. Smatra se da su se stranke u arbitražnom sporazumu koji je zaključen posle 15. avgusta 2010. god. pozvale na Pravila koja su na snazi na dan pokretanja arbitraže osim ako su se stranke sporazumele da se primenjuje druga verzija Pravila. Ova pretpostavka se ne primenjuje ako je arbitražni sporazum zaključen tako što je posle 15. avgusta 2010. god. prihvaćena ponuda koja je data pre tog datuma.
3. Ova Pravila se primenjuju na arbitražu osim ako je neka od odredaba ovih Pravila u suprotnosti sa odredbom prava merodavnog za arbitražu od koje stranke ne mogu odstupati, u kom slučaju prevagu odnosi ta odredba merodavnog prava.

* U Aneksu Pravila nalazi se model arbitražne klauzule za ugovore.

Obaveštavanje i računanje rokova

Član 2

1. Sva obaveštenja, uključujući saopštenja i predloge mogu biti preneti putem bilo kog sredstva komunikacije koje obezbeđuje potvrdu o prenosu ili dopušta da se potvrdi da je prenos izvršen.
2. Ako je posebno u u tom cilju jedna od stranaka odredila neku adresu ili ako ju je odobrio arbitražni sud, svako obaveštenje se toj stranci dostavlja na tu adresu i ako je dostavljeno na tu adresu pretpostavlja se da je i primljeno. Dostavljanje putem sredstava elektronske komunikacije kao što je telefaks ili e-pošta može se vršiti samo na adresu koja je za to određena ili odobrena.
3. U nedostatku ovako određene ili odobrene adrese:
 - (a) obaveštenje je primljeno ako je fizički dostavljeno primaocu; ili
 - (b) smatra se da je obaveštenje primljeno ako je dostavljeno u mestu poslovanja, redovnom boravištu ili na poštansku adresu primaoca.
4. Ako se, posle razumnih napora, dostavljanje nije moglo izvršiti u skladu sa stavovima 2 i 3, smatra se da je obaveštenje primljeno ako je poslato na primaočevo poslednje poznato mesto poslovanja, redovno boravište ili poštansku adresu preporučenim pismom ili na neki drugi način koji obezbeđuje potvrdu da je dostavljanje izvršeno ili pokušano.
5. Smatra se da je obaveštenje primljeno onoga dana kada je dostavljeno u skladu sa stavovima 2, 3 ili 4, ili kada je pokušano da se ono dostavi u skladu sa stavom 4. Smatra se da je obaveštenje preneto putem sredstava elektronske komunikacije primljeno istog dana

kada je poslato osim ako je na takav način preneto obaveštenje o arbitraži, za koje se smatra da je primljeno onog dana kada je prispelo na elektronsku adresu primaoca.

6. Svaki rok predviđen ovim Pravilima počinje da teče narednog dana od dana kada je obaveštenje primljeno. Ako poslednji dan roka pada na službeni praznik ili na neradan dan u mestu boravišta ili u mestu poslovanja primaoca rok se produžava do prvog sledećeg radnog dana. Službeni praznici ili neradni dani koji padaju unutar roka računaju se u rok.

Obaveštenje o arbitraži

Član 3

1. Stranka ili stranke koje pokreću arbitražu (dalje u tekstu: tužilac) upućuju drugoj strani ili stranama (dalje u tekstu: tuženi) obaveštenje o arbitraži.

2. Smatra se da je arbitražni postupak pokrenut onog dana kada je tuženi primio obaveštenje o arbitraži

3. Obaveštenje o arbitraži mora da sadrži:

(a) zahtev da se spor iznese na arbitražu;

(b) imena stranaka i podatke za kontaktiranje;

(c) označenje arbitražnog sporazuma na koji se stranka poziva;

(d) označenje ugovora ili drugog pravnog akta iz koga je ili u vezi sa kojim je spor nastao ili u nedostatku takvog ugovora ili pravnog akta, kratak opis odnosa u pitanju;

(e) kratak opis spora i u slučaju potrebe, procenu novčane vrednosti spora;

(f) zahtev koji se ističe;

(g) predlog u pogledu broja arbitara, jezika i mesta arbitraže ako se stranke nisu prethodno o tome sporazumele;

4. Obaveštenje o arbitraži može takođe da sadrži:

(a) predlog za određivanje organa imenovanja shodno članu 6, stavu 1.

(b) predlog za imenovanje arbitra pojedinca shodno članu 8, stavu 1.

(c) obaveštenje o imenovanju arbitra shodno članu 9 ili članu 10.

5. Nesporazum u odnosu na pitanje da li je obaveštenje o arbitraži zadovoljavajućeg karaktera ne sprečava konstituisanje arbitražnog suda. O ovom nesporazumu konačno odlučuje arbitražni sud.

Odgovor na obaveštenje o arbitraži

Član 4

1. U roku od 30 dana od prijema obaveštenja o arbitraži tuženi upućuje tužiocu odgovor koji mora da sadrži:

(a) ime svakog tuženog i podatke za kontaktiranje;

(b) odgovor na navode iznete u obaveštenju o arbitraži saglasno članu 3, stavu 3, tačkama od (c) do (g).

2. Odgovor na obaveštenje o arbitraži takođe može da sadrži:

(a) prigovor nenadležnosti arbitražnog suda koji treba da se konstituiše prema ovim Pravilima;

(b) predlog za određivanje organa imenovanja shodno članu 6, stavu 1;

(c) predlog za imenovanje arbitra pojedinca shodno članu 8, stavu 1;

(d) obaveštenje o imenovanju arbitra shodno članu 9 ili članu 10;

(e) kratak opis protivtužbe ili zahteva za prebijanje, ako su podneti, uključujući u tom slučaju i procenu novčane vrednosti na koju se odnose i zahteve koji se ističu;

(f) obaveštenje o arbitraži u skladu sa članom 3 u slučaju da tuženi ističe tužbeni zahtev prema nekoj od strana u arbitražnom sporazumu koja nije tužilac.

3. Nesporazum u odnosu na propuštanje tuženog da odgovori na obaveštenje o arbitraži ili na nekompletan ili zakasneli odgovor na obaveštenje o arbitraži ne sprečava konstituisanje arbitražnog suda. O ovom nesporazumu konačno odlučuje arbitražni sud.

Zastupanje i savetovanje

Član 5

Svaka stranka može imati zastupnike ili savetnike prema svom izboru. Imena i adrese takvih lica moraju se uputiti svim strankama kao i arbitražnom sudu. U ovom dopisu mora biti navedeno da li se imenovanje vrši radi zastupanja ili savetovanja. Arbitražni sud u svako doba na sopstvenu inicijativu ili na zahtev stranke može da zatraži dokaz u formi koju sam odredi o tome da zastupnik ima punomoćje za zastupanje.

Organi određivanja i imenovanja

Član 6

1. Ako se stranke nisu unapred sporazumele oko izbora organa imenovanje, jedna od stranaka može u svako doba predložiti ime ili imena jedne ili više institucija ili lica, uključujući i generalnog sekretara Stalnog arbitražnog suda u Hagu (dalje u tekstu: SAS), koji bi mogli da vrše funkciju organa imenovanja.

2. Ako se sve stranke ne sporazumeju o izboru organa imenovanja u roku od 30 dana od dana kada su primile predlog podnet u skladu sa stavom 1, svaka stranka može zahtevati da generalni sekretar SAS odredi organ imenovanja.

3. U slučaju da ova Pravila predviđaju rok u okviru koga se stranka mora obratiti organu imenovanja radi rešavanja nekog pitanja, a organ imenovanja nije sporazumno izabran niti je određen, rok prestaje da teče počev od dana kada je stranka započela proceduru sporazumnog izbora ili određivanja organa imenovanja do dana kad je postignut sporazum ili kada je određen organ imenovanja.

4. Osim u slučaju predviđenom članom 41, stavom 4, ako organ imenovanja odbije da postupi ili propusti da imenuje arbitra u roku od 30 dana od dana prijema zahteva stranke, ako propusti da postupi u okviru drugih vremenskih rokova predviđenih ovim Pravilima ili propusti da odluči o izuzeću arbitra u razumnom roku pošto je primio zahtev stranke, svaka stranka može da zahteva od generalnog sekretara SAS da odredi drugi organ imenovanja kao zamenu.

5. Prilikom obavljanja svojih funkcija prema ovim Pravilima organ imenovanja i generalni sekretar SAS mogu tražiti od stranaka i arbitara informacije koje smatraju neophodnim i pružaju strankama, a ukoliko je to potrebno i arbitrima, mogućnost da iznesu svoje stavove na način koji smatraju celishodnim. Sve takve dopise koji potiču od organa imenovanja i generalnog sekretara SAS ili su im namenjeni, pošiljalac mora de uputi i svim drugim strankama.

6. Kada stranka zahteva od organa imenovanja da imenuje arbitra saglasno članom 8, 9, 10 ili 14, dužna je da mu pošalje primerak obaveštenja o arbitraži i odgovor na obaveštenje o

arbitraži, ukoliko postoji.

7. Organ imenovanja uzima u obzir one razloge koji obezbeđuju imenovanje nezavisnog i nepristrasnog arbitra i vodi računa o tome da se preporučuje imenovanje arbitra koji nema isto državljanstvo kao stranke.

Dio II

SASTAV ARBITRAŽNOG SUDA

Broj arbitara

Član 7

1. Ako se stranke nisu prethodno sporazumele o broju arbitara i ako se u roku od 30 dana pošto je tuženi primio obaveštenje o arbitraži stranke nisu sporazumele da se imenuje samo jedan arbitar, imenuju se tri arbitra.

2. Bez obzira na odredbu iz stava 1, ako nijedna druga stranka nije odgovorila na predlog stranke da se imenuje arbitar pojedinac u roku predviđenom u stavu 1, a stranka ili stranke u pitanju su propustile da imenuju drugog arbitra u skladu sa članom 9 ili članom 10, organ imenovanja može, na zahtev stranke, imenovati arbitra pojedinca prema postupku predviđenom u članu 8, stavu 2, ako oceni da bi to bilo celishodnije s obzirom na okolnosti slučaja.

Imenovanje arbitara

(članovi od 8 do 10)

Član 8

1. Ako su se stranke sporazumele da se imenuje arbitar pojedinac i ako u roku od 30 dana pošto su sve stranke primile predlog za imenovanje arbitra pojedinca o tome nije postignut sporazum, arbitra pojedinca na zahtev stranke imenuje organ imenovanja.

2. Organ imenovanja imenuje arbitra pojedinca što je pre moguće. Taj organ pristupa imenovanju primenom sistema liste po dole opisanom postupku, osim ako su se stranke sporazumele da se taj postupak ne primenjuje ili ako organ imenovanje ne oceni da primena sistema liste po tom postupku nije odgovarajuća u konkretnom slučaju.

(a) organ imenovanja upućuje svakoj stranci identičnu listu od najmanje tri imena;

(b) u roku od 15 dana po prijemu liste svaka stranka može je vratiti organu imenovanja pošto je precrtala ime ili imena s kojima se ne slaže i označila brojem preostala imena sa liste prema željenom redosledu;

(c) po isteku pomenutog roka organ imenovanja imenuje arbitra pojedinca između lica čija su imena potvrđena na vraćenoj listi sledeći pri tom željeni redosled koji su stranke naznačile;

(d) ako se iz bilo kog razloga imenovanje ne može izvršiti po ovom postupku organ imenovanje može imenovati arbitra pojedinca po svojoj slobodnoj proceni.

Član 9

1. Ako se imenuju tri arbitra, svaka stranka imenuje po jednog arbitra. Tako imenovana dva arbitra biraju trećeg koji vrši dužnost predsedavajućeg arbitra arbitražnog suda.

2. Ako u roku od 30 dana pošto je primila od stranke obaveštenje o imenovanju arbitra druga stranka ne obavesti prvu o imenu arbitra koga je ona imenovala, prva stranka može zahtevati od organa imenovanja da imenuje drugog arbitra.

3. Ako se u roku od 30 dana po imenovanju drugog arbitra dva arbitra ne saglase oko izbora predsedavajućeg arbitra, imenuje ga organ imenovanja na način koji je u članu 8 predviđen za imenovanje arbitra pojedinca.

Član 10

1. Za potrebe člana 9, stava 1, ako se imenuju tri arbitra a postoji više stranaka na strani tužioca ili tuženog i stranke se nisu sporazumele o nekom drugom načinu izbora arbitara, tužioci zajedno ili tuženi zajedno imenuju po jednog arbitra.

2. Ako su se stranke sporazumele da se arbitražni sud sastoji od broja arbitara koji nije ni jedan ni tri, arbitri se imenuju po metodi koju stranke sporazumno odrede.

3. Ako se arbitražni sud ne konstituiše prema ovim Pravilima, organ imenovanja konstituiše arbitražni sud na zahtev stranke, pri čemu može da opozove svakog arbitra koji je već imenovan i da imenuje ili ponovo imenuje svakog od arbitara kao i da odredi jednog od njih kao predsedavajućeg arbitra.

Izjave arbitra i izuzeće**

(članovi od 11 do 13)

Član 11

Lice koje bi moglo biti imenovano za arbitra kada mu se u vezi s tim obrate, saopštava svaku okolnost koja bi mogla izazvati opravdanu sumnju u njegovu nepristrasnost ili nezavisnost. Arbitar, počev od momenta imenovanja i u toku celog arbitražnog postupka, bez odlaganja saopštava svaku takvu okolnost strankama i drugim arbitrima osim ako ih je već ranije o tome obavestio.

** U Aneksu Pravila nalaze se modeli izjava o nezavisnosti iz člana 11.

Član 12

1. Svaki arbitar može biti izuzet ako postoje okolnosti koje dovode u opravdanu sumnju njegovu nepristrasnost ili nezavisnost.

2. Stranka može tražiti izuzeće arbitra koga je sama imenovala samo iz razloga za koje je doznala pošto ga je imenovala.

3. U slučaju kada arbitar ne obavlja svoju dužnost ili kada je de iure ili de facto nesposoban za obavljanje dužnosti arbitra primenjuje se postupak za izuzeće arbitra predviđen članom 13.

Član 13

1. Stranka koja namerava da traži izuzeće arbitra upućuje zahtev za izuzeće u roku od 15 dana pošto je obavestena o njegovom imenovanju ili u roku od 15 dana pošto je saznala za okolnosti navedene u članovima 11 i 12.

2. Zahtev za izuzeće upućuje se svim strankama, arbitru čije se izuzeće traži i ostalim arbitrima. Zahtev sadrži razloge za izuzeće.

3. Kada jedna stranka zatraži izuzeće arbitra, sve stranke mogu prihvatiti izuzeće. Arbitar se takođe može sam povući sa dužnosti pošto je zatraženo njegovo izuzeće. To ni u jednom ni u drugom slučaju ne podrazumeva da se priznaje osnovanost razloga za izuzeće.

4. Ako u roku od 15 dana od dana kada je upućen zahteva za izuzeće sve stranke ne prihvate izuzeće ili se arbitar čije se izuzeće traži sam ne povuče, stranka koja zahteva izuzeće može odlučiti da ostane pri zahtevu za izuzeće. U tom slučaju, u roku od 30 dana od dana kada je

upućen pomenuti zahtev ona može da traži od organa imenovanja da donese odluku o izuzeću.

Zamena arbitra

Član 14

1. Ako u stavu 2 nije drukčije predviđeno, u slučaju kada je potrebno da se tokom arbitražnog postupka zameni arbitar, zamenik se imenuje ili bira po postupku predviđenom u članovima od 8 do 11 koji je primenjen prilikom imenovanja ili izbora arbitra koji se zamenjuje. Ovaj postupak se primenjuje čak i kada je stranka propustila da koristi svoje pravo da imenuje arbitra ili da učestvuje u imenovanju arbitra koji treba da bude zamenjen.

2. Ako na zahtev stranke oceni da bi s obzirom na izuzetne okolnosti slučaja bilo opravdano da se stranci uskrati pravo da imenuje zamenika arbitra, organ imenovanja može, pošto pruži mogućnost strankama i preostalim arbitrima da iznesu svoje stavove (a) da imenuje zamenika arbitra; (b) po zaključenju usmene rasprave, da ovlasti preostale arbitre da nastave sa postupkom i donesu bilo koju odluku ili arbitražnu odluku.

Ponavljanje rasprave u slučaju zamene arbitra

Član 15

Ako je jedan arbitar zamenjen postupak se nastavlja od onog stadijuma u kome je arbitar koji je zamenjen prestao da obavlja svoju dužnost osim ako arbitražni sud ne odluči drukčije.

Isključenje odgovornosti

Član 16

Osim u slučaju namerno preduzetih nedozvoljenih radnji, stranke se odriču u meri u kojoj je to dopušteno merodavnim pravom, svih zahteva protiv arbitara, organa imenovanja kao i bilo kog lica koje je imenovao arbitražni sud, zasnovanih na činjenju ili propuštanju u vezi sa arbitražom.

Dio III

ARBITRAŽNI POSTUPAK

Opšte odredbe

Član 17

1. Ako ovim Pravilima nije drukčije predviđeno, arbitražni sud može da sprovede postupak na način koji smatra celishodnim pod uslovom da se sa strankama postupa jednako i da je u odgovarajućem stadijumu postupka svakoj stranci data odgovarajuća mogućnost da iskoristi svoja prava i da iznese svoje predloge. Arbitražni sud, u vršenju svog diskrecionog prava, sprovodi postupak na način na koji se izbegavaju nepotrebna odugovlačenja i troškovi i obezbeđuje pravičan i efikasan postupak rešavanja spora između stranaka.

2. U najkraćem roku pošto je konstituisan i pošto pozove stranke da izlože svoje stavove, arbitražni sud ustanovljava okvirni raspored odvijanja arbitraže. Arbitražni sud može u svako doba pošto je pozvao stranke da izlože svoje stavove, da produži ili skрати svaki rok predviđen ovim Pravilima ili rok o kome su se stranke sporazumele.

3. Ako to zatraži jedna od stranaka u odgovarajućoj fazi postupka, arbitražni sud održava raspravu radi saslušanja svedoka, uključujući i saslušanje veštaka kao svedoka, ili radi toga da stranke usmeno iznesu svoje stavove. Ako takvog zahteva nema, arbitražni sud odlučuje da li će održati raspravu ili će postupak voditi na temelju isprava i druge procesne građe.

4. Sve dopise koje upućuje arbitražnom sudu, stranka upućuje i svim drugim strankama. Ona ih upućuje istovremeno osim ako je arbitražni sud dozvolio nešto drugo ukoliko mu to dopušta merodavno pravo.

5. Arbitražni sud može, na zahtev stranke, dozvoliti da se jedno ili više trećih lica pridruži arbitraži u svojstvu stranke pod uslovom da su ta lica ugovorne strane u arbitražnom sporazumu, osim ako arbitražni sud ne nađe, pošto omogući svakoj stranci uključujući i treće lica ili lica koji treba da se pridruže da se o tome izjasne, da pridruživanje ne treba da bude dopušteno zbog štete koju bi nanelo jednoj od stranaka.

Arbitražni sud može doneti jednu jedinstvenu odluku ili više odluka u odnosu na sve stranke koje su tako bile uključene u arbitražu.

Mesto arbitraže

Član 18

1. Ako ga stranke nisu prethodno sporazumno odredile, mesto arbitraže određuje arbitražni sud vodeći računa o okolnostima slučaja. Smatra se da je arbitražna odluka doneta u mestu arbitraže.

2. Arbitražni sud može da se sastane radi većanja u svakom mestu koje smatra odgovarajućim. Ako se stranke nisu drukčije sporazumele, arbitražni sud može takođe da se sastane u svakom mestu koje smatra odgovarajućim i u drugom cilju, uključujući i održavanje usmene rasprave.

Jezik

Član 19

1. Ako se stranke nisu drukčije sporazumele, arbitražni sud odmah pošto je imenovan utvrđuje jezik ili jezike na kojima će se voditi postupak. Taj zaključak se odnosi na tužbu, odgovor na tužbu i na sve ostale podneske, a ako se održava usmena rasprava, takođe i na jezik ili jezike na kojima će se ta rasprava voditi.

2. Arbitražni sud može da odredi da sve isprave priložene uz tužbu ili odgovor na tužbu i sve ostale isprave podnete u toku postupka koje su predate na izvornom jeziku moraju da budu praćene prevodom na jezik ili jezike koje su stranke ugovorile ili koje je odredio arbitražni sud.

Tužba

Član 20

1. Tužilac u roku koji odredi arbitražni sud upućuje tužbu u pisanom obliku tuženom i svakom od arbitara. Tužilac može da odluči da se njegovo obaveštenje o arbitraži predviđeno u članu 3 smatra za tužbu, ukoliko ono ispunjava i uslove predviđene stavovima od 2 do 4 ovog člana.

2. Tužba sadrži sledeće podatke:

- (a) imena i podatke za kontaktiranje stranaka;
- (b) činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev;
- (c) sporna pitanja;
- (d) tužbeni zahtev;
- (e) pravni osnov ili argumente u prilog tužbe.

3. Uz tužbu se prilažu primerak ugovora ili drugog pravnog akta iz koga ili u vezi sa kojim je spor nastao i arbitražni sporazum

4. Uz tužbu se ukoliko je to moguće prilažu sve isprave i drugi dokazi na koje se tužilac oslanja ili se na njih poziva.

Odgovor na tužbu

Član 21

1. Unutar roka koji odredi arbitražni sud tuženi upućuje tužiocu i svakom od arbitara pismeni odgovor na tužbu. Tuženi može da odluči da se njegov odgovor na obaveštenje o arbitraži predviđen u članu 4 smatra za odgovor na tužbu, ukoliko on ispunjava uslove predviđene u stavu 2 ovog člana.

2. Odgovor na tužbu odgovora na navode tužbe iz tačaka od (b) do (e) (član 20, stav 2). Uz odgovor na tužbu se ukoliko je to moguće, prilažu sve isprave i drugi dokazi na koje se tuženi oslanja ili se na njih poziva.

3. U odgovoru na tužbu ili u kasnijem stadijumu arbitražnog postupka, ako arbitražni sud odluči da okolnosti opravdavaju takvo odlaganje, tuženi može da podnese protivtužbu ili zahtev za prebijanje pod uslovom da je arbitražni sud za njih nadležan.

4. Odredbe iz člana 20, stavova od 2 do 4 primenjuju se takođe na protivtužbu, tužbeni zahtev iz člana 4, stava 2, tačke (f) i na zahtev za prebijanje.

Izmene tužbe i odgovora na tužbu

Član 22

U toku arbitražnog postupka stranka može izmeniti ili dopuniti tužbu i odgovor na tužbu, uključujući i protivtužbu i zahtev za prebijanje, osim u slučaju kad arbitražni sud smatra da nije celishodno da dopusti takve izmene i dopune zbog toga što su podnete sa zakašnjenjem ili bi mogle prouzrokovati štetu ostalim strankama ili zbog drugih okolnosti. Ipak, tužba i odgovor na tužbu, uključujući protivtužbu i zahtev za prebijanje, ne mogu da se izmene niti dopune na takav način da te izmene i dopune prekorače granice nadležnosti arbitražnog suda.

Prigovori nenadležnosti arbitražnog suda

Član 23

1. Arbitražni sud je ovlašćen da odlučuje o sopstvenoj nadležnosti uključivši i odlučivanje o svakom prigovoru u pogledu postojanja ili punovažnosti arbitražnog sporazuma. U tom cilju arbitražna klauzula koja je sastavni deo nekog ugovora smatra se sporazumom koji je nezavisan od ostalih odredaba tog ugovora. Odluka arbitražnog suda kojom se utvrđuje ništavost takvog ugovora ne povlači automatski i ništavost arbitražne klauzule.

2. Prigovor nenadležnosti arbitražnog suda podnosi se najkasnije u odgovoru na tužbu ili ako je reč o protivtužbi ili zahtevu za prebijanje, u odgovoru na protivtužbu ili na zahtev za prebijanje. Činjenica da je stranka imenovala arbitra ili učestvovala u njegovom imenovanju ne lišava je prava da podnese takav prigovor. Prigovor da je arbitražni sud prekoračio granice svojih ovlašćenja podnosi se čim predmet za koji se tvrdi da prelazi granice njegovih ovlašćenja bude iznet tokom arbitražnog postupka. Arbitražni sud može u oba slučaja da dozvoli i zakasneli prigovor ako smatra da je do zakašnjenja došlo iz opravdanih razloga.

3. Arbitražni sud može da rešava o prigovoru predviđenom u stavu 2 bilo kao o prethodnom pitanju, bilo u odluci o suštini spora. Arbitražni sud može da nastavi arbitražni postupak i da donese arbitražnu odluku bez obzira na to što se pred sudom vodi postupak kojim se

osporava njegova nadležnost.

Dalji pismeni podnesci

Član 24

Arbitražni sud odlučuje koje dalje pismene podneske, osim tužbe i odgovora na tužbu, stranke treba ili mogu da mu podnesu i utvrđuje rok za njihovo upućivanje.

Rokovi

Član 25

Rokovi koje odredi arbitražni sud za upućivanje pismenih podnesaka (uključujući tužbu i odgovor na tužbu) ne bi trebalo da budu duži od 45 dana. Međutim, arbitražni sud može da produži rokove ako nađe da je takvo produženje opravdano.

Privremene mere

Član 26

1. Arbitražni sud može da odredi privremene mere na zahtev stranke.

2. Privremena mera je bilo koja vremenski ograničena mera kojom arbitražni sud, u svako doba pre donošenja arbitražne odluke kojom se konačno rešava spor, naređuje stranci, na primer:

(a) da održi ili ponovo uspostavi pređašnje stanje dok se spor konačno ne reši;

(b) da preduzme radnju koja bi sprečila nastupanje (i) neposredne ili neizbežne štete ili (ii) štete samom arbitražnom postupku, ili da se uzdrži od radnje koja bi mogla prouzrokovati takvu štetu;

(c) da obezbedi način za očuvanje sredstava iz kojih bi se kasnija arbitražna odluka mogla izvršiti;

(d) da sačuva dokaz koji može biti značajan i bitan za rešavanje spora, itd.

3. Stranka koja zahteva privremenu meru na osnovu stava 2, tačkaka od (a) do (c) treba da pred arbitražnim sudom dokaže:

(a) da postoji verovatnoća da će, ako se mera ne odredi, nastupiti šteta koja se ne može nadoknaditi na odgovarajući način arbitražnom odlukom o naknadi štete i da takva šteta znatno premašuje štetu koju će verovatno pretrpeti stranka protiv koje je uperena privremena mera ako se mera odredi; i

(b) da postoji osnovana mogućnost da će uspeti u svom zahtevu koji se odnosi na suštinu spora. Odluka u tom pogledu ne utiče na slobodu ocene arbitražnog suda prilikom donošenja bilo koje kasnije odluke.

4. U pogledu zahteva za privremenu meru iz tačke (d) stava 2, uslovi predviđeni tačkama (a) i (b) stava 3 primenjuju se samo u meri u kojoj arbitražni sud to smata celishodnim.

5. Arbitražni sud može na zahtev bilo koje stranke ili u izuzetnim okolnostima, na sopstvenu inicijativu pod uslovom da prethodno obavesti stranke, promeniti, obustaviti ili ukinuti privremenu meru koju je odredio.

6. Arbitražni sud može zahtevati da stranka koja zahteva privremenu meru položi odgovarajuće obezbeđenje u vezi sa tom merom.

7. Arbitražni sud može od svake stranke zahtevati da ga odmah obavesti o svim bitnim promenama okolnosti na osnovu kojih je podnet zahtev za određivanje privremene mere ili na osnovu kojih je ona određena.

8. Stranka koja zahteva privremenu meru može biti odgovorna za sve troškove i štetu koju je mera prouzrokovala bilo kojoj stranci ako arbitražni sud kasnije odluči da u datim okolnostima mera nije trebalo da bude određena. Arbitražni sud može dosuditi naknadu takvih troškova i štete u svako doba u toku postupka.

9. Zahtev za privremenu meru koji stranka podnese redovnom sudu ne smatra se nespojivim sa arbitražnim sporazumom niti se smatra odricanjem od tog sporazuma.

Dokazi

Član 27

1. Svaka stranka snosi teret dokazivanja činjenica na kojima zasniva svoju tužbu ili odgovor na tužbu.

2. Stranke mogu predložiti bilo koje lice da kao svedok, uključujući i veštaka u svojstvu svedoka, pred arbitražnim sudom dā iskaz o bilo kom faktičkom ili stručnom pitanju bez obzira da li je to lice stranka u arbitražnom postupku ili je na bilo koji način povezano sa strankom. Ako arbitražni sud nije naložio nešto drugo, iskazi svedoka, uključujući i veštake u svojstvu svedoka, mogu se dati u obliku pismena koje su ta lica potpisala.

3. U svako doba tokom arbitražnog postupka arbitražni sud može zahtevati da stranke podnesu dodatne dokaze u roku koji sam odredi.

4. Arbitražni sud odlučuje o dopuštenosti, značaju i dokaznoj snazi podnetih dokaza.

Usmena rasprava

Član 28

1. U slučaju održavanja usmene rasprave arbitražni sud pravovremeno obaveštava stranke o datumu, vremenu i mestu održavanja rasprave.

2. Svedoci, uključujući i veštake u svojstvu svedoka, mogu se saslušavati pod uslovima i na način koji utvrdi arbitražni sud.

3. Ako se stranke nisu drukčije sporazumele, rasprava je nejavna. Arbitražni sud može da zahteva da se svedok ili svedoci, uključujući veštake u svojstvu svedoka, udalje za vreme davanja iskaza drugih svedoka, osim ako je svedok, uključujući i veštaka u svojstvu svedoka, stranka u arbitražnom postupku od koje se u načelu ne bi moglo zahtevati da se udalji.

4. Arbitražni sud može naložiti da se svedoci, uključujući i veštaka u svojstvu svedoka, ispituju putem sredstava telekomunikacije koja ne zahtevaju njihovo fizičko prisustvo na raspravi (kao što je videokonferencija).

Veštaci koje imenuje arbitražni sud

Član 29

1. Arbitražni sud posle konsultacije sa strankama može da imenuje jednog ili više nezavisnih veštaka da mu podnesu pismeni izveštaj o pojedinim pitanjima koja bude odredio. Primerak naloga veštaku ustanovljen od strane arbitražnog suda upućuje se strankama.

2. Veštak podnosi arbitražnom sudu i strankama, u načelu pre nego što prihvati imenovanje, opis svojih kvalifikacija i izjavu o nepristrasnosti i nezavisnosti. Stranke obaveštavaju arbitražni sud u roku koji im on odredi da li imaju bilo kakav prigovor koji se odnosi na veštakove kvalifikacije, njegovu nepristrasnost ili nezavisnost. Arbitražni sud odlučuje u najkraćem roku da li prihvata te prigovore. Pošto je veštak imenovan, stranka može prigovoriti njegovim kvalifikacijama, nepristrasnosti ili nezavisnosti samo na osnovu razloga za koje je doznala po izvršenom imenovanju. Arbitražni sud odlučuje u najkraćem roku koje

mere eventualno treba preduzeti.

3. Stranke pružaju veštaku sve relevantne informacije ili mu stavljaju na uvid važne isprave i robu koje on od njih zatraži. Arbitražni sud odlučuje o svakoj nesaglasnosti između stranke i veštaka u pogledu osnovanosti takvih zahteva.

4. Po prijemu izveštaja veštaka arbitražni sud upućuje primerak izveštaja strankama i daje im mogućnost da se o njemu pismeno izjasne. Stranke imaju pravo da pregledaju svaku ispravu na koju se pozvao veštak u svom izveštaju.

5. Pošto je podneo izveštaj veštak se na zahtev stranke može saslušati na raspravi, kojoj stranke mogu da prisustvuju i na kojoj mogu da postavljaju pitanja veštaku. Svaka stranka može da dovede na tu raspravu veštake u svojstvu svedoka u cilju svedočenja o spornim pitanjima. Na taj se postupak primenjuju odredbe iz člana 28.

Propuštanje stranaka

Član 30

1. Ako u roku koji je određen ovim Pravilima ili od strane arbitražnog suda, bez navođenja opravdanih razloga:

(a) tužilac propusti da podnese tužbu, arbitražni sud nalaže da se postupak okonča osim ako postoje pitanja o kojima bi trebalo da se odluči, a arbitražni sud smatra za celishodno da o njima odluči;

(b) tuženi propusti da podnese odgovor na obaveštenje o arbitraži ili odgovor na tužbu, arbitražni sud nalaže da se postupak nastavi i neće smatrati samo na osnovu tog propuštanja da tuženi priznaje navode tužioca; odredbe ove tačke takođe se primenjuju na tužiočevo propuštanje da podnese odgovor na protivtužbu ili na zahtev za prebijanje.

2. Ako jedna od stranaka, premda valjano obaveštena prema ovim Pravilima, ne dođe na raspravu bez navođenja opravdanih razloga, arbitražni sud može da nastavi arbitražni postupak.

3. Ako jedna od stranaka, pošto ju je arbitražni sud valjano pozvao da podnese dodatne dokaze, to ne učini u utvrđenom roku bez navođenja opravdanih razloga, arbitražni sud može da donese odluku na temelju dokaza kojima raspolaže.

Zaključenje usmene rasprave

Član 31

1. Arbitražni sud može da zatraži od stranaka da se izjasne da li imaju još predloga u pogledu izvođenja nekog dokaza, saslušanja svedoka ili davanja izjava, a ako nemaju, može da zaključi usmenu raspravu.

2. Arbitražni sud može, ako to smatra neophodnim zbog izuzetnih okolnosti, da odluči na sopstvenu inicijativu ili na zahtev stranke, da ponovo otvori usmenu raspravu u svako doba pre donošenja arbitražne odluke.

Odricanje od prava na prigovor

Član 32

Propuštanje stranke da odmah prigovori da nije udovoljeno nekoj odredbi ovih Pravila ili nekom uslovu iz arbitražnog sporazuma smatra se odricanjem od prava te stranke na takav prigovor osim ako stranka dokaže da je, s obzirom na okolnosti, propuštanje da se prigovori bilo opravdano.

Dio IV

ARBITRAŽNA ODLUKA

Odluke

Član 33

1. U slučaju kada postoji više arbitara, arbitražni sud donosi arbitražnu odluku i druge odluke većinom glasova.
2. Što se tiče procesnih pitanja, ako se ne postigne većina ili kada arbitražni sud na to ovlasti predsjedavajućeg arbitra, on može sam da odluči s tim da arbitražni sud može da preispita tu odluku.

Forma i dejstvo arbitražne odluke

Član 34

1. Arbitražni sud može doneti posebne arbitražne odluke o različitim pitanjima i u različito vreme.
2. Sve arbitražne odluke se donose u pismenom obliku i konačne su i obavezujuće za stranke. Stranke bez odlaganja izvršavaju svaku arbitražnu odluku.
3. Arbitražni sud obrazlaže arbitražnu odluku osim ako su se stranke sporazumele da obrazloženje nije potrebno.
4. Arbitražna odluka mora da bude potpisana od strane arbitara i da sadrži datum kada je doneta sa naznačenjem mesta arbitraže. U slučajevima u kojima je bilo više arbitara, a neki od njih ne potpiše odluku, u arbitražnoj odluci se navodi razlog za izostanak potpisa.
5. Arbitražna odluka može da se objavi uz pristanak svih stranaka ili kada se njeno otkrivanje zahteva od stranke zbog neke njene zakonske obaveze, radi zaštite ili vršenja nekog prava ili u vezi sa postupkom pred državnim sudom ili nekim drugim nadležnim organom.
6. Arbitražni sud upućuje strankama po primerak arbitražne odluke koju su arbitri potpisali.

Merodavno pravo, amiable compositeur

Član 35

1. Arbitražni sud primenjuje pravna pravila koja su stranke odredile kao merodavna za suštinu spora. Ako stranke nisu odredile merodavna pravila, arbitražni sud primenjuje pravo koje smatra odgovarajućim.
2. Arbitražni sud odlučuje kao posrednik (amiable compositeur) ili po pravičnosti (ex aequo et bono) samo ako su ga stranke na to izričito ovlastile.
3. U svakom slučaju, arbitražni sud odlučuje u skladu sa odredbama ugovora, ako ih ima i uzima u obzir sve trgovinske običaje merodavne za taj posao.

Poravnanje i drugi razlozi za okončanje postupka

Član 36

1. Ako su se stranke pre donošenja arbitražne odluke saglasile da se poravnaju o predmetu spora, arbitražni sud donosi rešenje o okončanju postupka ili, ako to stranke zahtevaju, a arbitražni sud prihvati, konstatuje poravnanje u obliku arbitražne odluke donete na osnovu poravnanja. Arbitražni sud nije obavezan da ovakvu odluku obrazloži.
2. Ako pre donošenja arbitražne odluke nastavak arbitražnog postupka postane nepotreban ili nemoguć iz bilo kog razloga osim razloga navedenog u stavu 1, arbitražni sud obaveštava stranke o svojoj nameri da donese rešenje o okončanju postupka. Arbitražni sud je ovlašćen

da donese takvo rešenje osim ako i dalje postoje pitanja o kojima bi trebalo da odluči i ako smatra celishodnim da o njima odluči.

3. Arbitražni sud upućuje strankama primerak rešenja o okončanju arbitražnog postupka ili primerak arbitražne odluke donete na osnovu poravnanja koji su arbitri potpisali. Odredbe člana 34, stavova 2, 4 i 5, primenjuju se i na arbitražne odluke donete na osnovu poravnanja.

Tumačenje arbitražne odluke

Član 37

1. U roku od 30 dana od prijema arbitražne odluke stranka može, obavestivši o tome sve druge stranke, zahtevati od arbitražnog suda da dā tumačenje arbitražne odluke.

2. Tumačenje se daje u pismenom obliku u roku od 45 dana od prijema zahteva. Tumačenje je sastavni deo odluke i na njega se primenjuju odredbe člana 34, stavova od 2 do 6.

Ispravka arbitražne odluke

Član 38

1. U roku od 30 dana od prijema arbitražne odluke stranka može, obavestivši o tome sve druge stranke, zahtevati od arbitražnog suda da ispravi svaku grešku u računanju, pisanju ili štampanju ili bilo koju drugu grešku ili propust slične prirode u tekstu arbitražne odluke. Ako oceni da je takav zahtev opravdan arbitražni sud ispravlja odluku u roku od 45 dana od prijema zahteva.

2. Arbitražni sud može na sopstvenu inicijativu da izvrši takve ispravke u roku od 30 dana od upućivanja odluke.

3. Ispravke se vrše u pismenom obliku i čine sastavni deo arbitražne odluke. Na ispravke se primenjuje član 34, stavovi od 2 do 6.

Dopunska odluka

Član 39

1. U roku od 30 dana od prijema rešenja o okončanju postupka ili arbitražne odluke, stranka može, obaveštavajući o tome druge stranke, da zatraži od arbitražnog suda da donese arbitražnu odluku ili dopunsku arbitražnu odluku o zahtevima koji su izneti u toku arbitražnog postupka ali o kojima arbitražni sud nije odlučio.

2. Ako arbitražni sud smatra da je zahtev za donošenje arbitražne odluke ili dopunske arbitražne odluke opravdan, on donosi arbitražnu odluku ili dopunjava svoju arbitražnu odluku u roku od 60 dana od prijema zahteva. Arbitražni sud može produžiti, ukoliko je to potrebno, rok u okviru koga treba da donese arbitražnu odluku.

3. Odredbe iz člana 34, stavova od 2 do 6 primenjuju se i na takvu arbitražnu odluku ili dopunsku arbitražnu odluku.

Definicija troškova

Član 40

1. Arbitražni sud odlučuje o troškovima arbitraže u konačnoj arbitražnoj odluci i ako to smatra celishodnim, u svakoj drugoj odluci.

2. Izraz "troškovi" obuhvata samo:

(a) nagrade članova arbitražnog suda posebno navedene za svakog arbitra i utvrđene od strane samog arbitražnog suda u skladu sa članom 41;

(b) razumne putne i ostale troškove arbitara;

- (c) razumne troškove veštačenja i drugih pomoćnih radnji koje je naložio arbitražni sud;
- (d) razumne putne i druge troškove svedoka u obimu do koga su odobreni od strane arbitražnog suda;
- (e) troškove zastupanja i druge troškove stranaka načinjene u vezi sa arbitražom u meri u kojoj arbitražni sud proceni da je njihov iznos razuman;
- (f) sve nagrade i troškove organa imenovanja kao i nagrade i troškove Generalnog sekretara SAS, ako ih je bilo.

3. Kada je u pitanju tumačenje, ispravka ili dopuna odluke prema članovima 37 do 39, arbitražni sud može da zahteva troškove koji su predviđeni u stavu 2, u tačkama od (b) do (f), ali ne i dodatne nagrade arbitara.

Nagrade i troškovi arbitara

Član 41

1. Visina nagrada i troškova arbitara treba da bude razumna s obzirom na vrednost spora, složenost predmeta spora, vreme koje su arbitri utrošili i sve druge bitne okolnosti slučaja.

2. Ako postoji organ imenovanja i ako ovaj primenjuje ili je izjavio da će primeniti određenu tarifu ili poseban metod za određivanje nagrada arbitara u međunarodnim sporovima, arbitražni sud pri odlučivanju o svojim nagradama vodi računa o toj tarifi ili metodu u meri koju smatra celishodnom u datim okolnostima slučaja.

3. Odmah po konstituisanju arbitražni sud obaveštava stranke o tome kako predlaže da se odrede nagrade i troškovi arbitara uključujući svaku stopu koju namerava da primeni. U roku od 15 dana od prijema ovog predloga svaka stranka može zahtevati od organa imenovanja da ga preispita. Ako u roku od 45 dana od prijema ovog zahteva za preispitivanje nađe da predlog arbitražnog suda nije u skladu sa stavom 1, organ imenovanja unosi u njega sve neophodne izmene koje su obavezujuće za arbitražni sud.

4. (a) Prilikom obaveštavanja stranaka o iznosima nagrada i troškova arbitara koji su određeni u skladu sa članom 40, stavom 2, tačkama (a) i (b) arbitražni sud takođe objašnjava način na koji su obračunati odgovarajući iznosi.

(b) U roku od 15 dana od prijema obaveštenja arbitražnog suda o određivanju nagrada i troškova arbitara svaka stranka može zahtevati od organa imenovanja da ih preispita. Ako organ imenovanja nije sporazumno izabran niti određen ili ako organ imenovanja propusti da postupi u roku predviđenom ovim Pravilima, preispitivanje vrši Generalni sekretar SAS;

(c) Ako organ imenovanja ili Generalni sekretar SAS nađe da odluka o nagradama i troškovima arbitara nije u skladu sa predlogom arbitražnog suda (i svim eventualnim izmenama tog predloga) predviđenim u stavu 3, ili je očigledno preterana, on, u roku od 45 dana od prijema zahteva za preispitivanje, vrši sve izmene odluke arbitražnog suda o nagradama i troškovima koje su neophodne za zadovoljenje kriterijuma iz stava 1. Sve ovakve izmene su obavezujuće za arbitražni sud.

(d) Arbitražni sud unosi sve takve izmene u arbitražnu odluku ili, ako je arbitražna odluka već doneta, vrši ispravku odluke prema postupku predviđenom u članu 38, stavu 3.

5. Dok traje postupak predviđen u stavovima 3 i 4 arbitražni sud nastavlja sa arbitražom u skladu sa članom 17, stavom 1.

6. Zahtev za preispitivanje predviđen u stavu 4 ne utiče na bilo koji deo arbitražne odluke osim na one koji se odnose na nagrade i troškove arbitražnog suda i ne zadržava priznanje i izvršenja ostalih delova arbitražne odluke osim onih koji se odnose na nagrade i troškove

arbitražnog suda.

Raspodela troškova

Član 42

1. Troškove arbitraže snosi u načelu stranka ili stranke koje su izgubile spor. Ipak, arbitražni sud može da raspodeli te troškova između stranaka ako utvrdi da je takva raspodela celishodna s obzirom na okolnosti slučaja.

2. Arbitražni sud u konačnoj arbitražnoj odluci ili, ukoliko smatra celishodnim, u svakoj drugoj odluci, određuje iznos koji jedna stranka treba da plati drugoj kao rezultat odluke o raspodeli troškova.

Polaganje predujma troškova

Član 43

1. Arbitražni sud odmah po konstituisanju može zahtevati od stranaka da polože jednak iznos kao predujam troškova pomenutih u članu 40, stavu 2, tačkama od (a) do (c).

2. Tokom arbitražnog postupka arbitražni sud može zahtevati da stranke polože dodatne iznose.

3. Ako je organ imenovanja sporazumno izabran ili određen i ako jedna od stranaka zatraži, a organ imenovanja pristane da obavlja tu dužnost, arbitražni sud određuje iznose svakog predujma i dodatnog predujma tek posle savetovanja sa organom imenovanja, koji može da uputi arbitražnom sudu sve primedbe koje smatra celishodnim u pogledu iznosa takvih predujmova.

4. Ako predujmovi čije se polaganje zahteva nisu u celini uplaćeni u roku od 30 dana od prijema zahteva, arbitražni sud obaveštava stranke o tome kako bi jedna ili više njih mogle da izvrše zahtevanu uplatu. Ako uplate ne budu izvršene, arbitražni sud može naložiti obustavljanje ili okončanje arbitražnog postupka.

5. Posle donošenja rešenja o okončanju postupka ili konačne arbitražne odluke, arbitražni sud polaže račun strankama o korišćenju primljenih predujmova i vraća im sav neutrošeni ostatak.

Aneks

MODEL ARBITRAŽNE KLAUZULE ZA UGOVORE

Svaki spor, nesporazum ili zahtev koji proistekne iz ovog ugovora ili je u vezi sa ovim ugovorom, ili sa njegovim kršenjem, raskidom ili ništavošću rešiće se putem arbitraže u skladu sa arbitražnim pravilima UNCITRAL-a.

Primedba. Stranke bi trebalo da razmotre dodavanje sledećih odredaba:

(a) Organ imenovanja biće.. (ime institucije ili lica)

(b) Broj arbitara biće.. (jedan ili tri)

(c) Mesto arbitraže biće (mesto i zemlja)

(d) Jezik arbitražnog postupka biće....

PREDLOG IZJAVE KOJA SE ODNOSI NA ODRICANJE

Primedba. Ako stranke žele da isključe pravno sredstvo protiv arbitražne odluke koje im stoji na raspolaganju prema merodavnom pravu one mogu razmotriti da u tom cilju dodaju dole predloženu odredbu uzimajući ipak u obzir da dejstvo takvog isključenja i uslovi za takvo isključenje zavise od merodavnog prava.

Odricanje

Stranke se ovim odriču prava na pravno sredstvo protiv arbitražne odluke u bilo kom obliku pred državnim sudom ili drugim nadležnim organom ukoliko ga se mogu odreći prema merodavnom pravu.

MODEL IZJAVE O NEZAVISNOSTI PREMA ČLANU 11. PRAVILA

Ako ne postoje okolnosti koje bi se saopštile

Nepriistrasan sam i nezavisan u odnosu na svaku od stranaka i nameravam da to i ostanem. Prema mom saznanju ne postoje okolnosti, prošle ili sadašnje, koje bi mogle da dovedu u opravdanu sumnju moju nepriistrasnost i nezavisnost. Ovim se obavezujem da o svakoj takvoj okolnosti koja mi postane poznata u toku ove arbitraže u najkraćem roku obavestim stranke i druge arbitre.

Ako postoje okolnosti o koje treba saopštiti

Nepriistrasan sam i nezavisan u odnosu na svaku od stranaka i nameravam da to i ostanem. U prilogu dostavljam izjavu sačinjenu u skladu sa članom 11 arbitražnih pravila UNCITRAL-a (a) o mojim prošlim i sadašnjim profesionalnim, poslovnim i drugim odnosima sa strankama i (b) o bilo kojoj drugoj relevantnoj okolnosti [priložiti izjavu]. Potvrđujem da navedene okolnosti ne utiču na moju nezavisnost i nepriistrasnost. Ovim se obavezujem da o svakom drugom odnosu ili okolnosti koji mi postanu poznati u toku ove arbitraže u najkraćem roku obavestim stranke i druge arbitre.

Primedba. Svaka stranka može da razmotri mogućnost da zahteva od arbitra sledeću dopunu izjave o nezavisnosti.

Potvrđujem da, na osnovu informacija kojima sada raspolazem, mogu da posvetim neophodno vreme za vođenje ove arbitraže savesno, efikasno i u skladu sa rokovima utvrđenim Pravilima.